

Únor 2009

Měsíc únor přímo vybízí k přečtení pěkné, poučné knihy. Na rozdíl od středověku dnešního čtenáře jednotlivá nakladatelství přímo zahlcují množstvím knih, které mu nabízejí. Pokud chce mezi své další zájmy, pracovní povinnosti a závazky vtěsnat i příjemné chvíle strávené nad pěknou knihou, je nucen nejdříve velkou nabídku knižního trhu vstřebat a především rozhodnout se pro tu v daný okamžik nejlepší a pro něj nejzajímavější. A když se podíváme na učebnice a studijní materiály? Ze kterých se učit dřív? Člověk žijící ve 12. století byl

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Únorová literární výročí
- » Listujeme v knize návštěv
- » Návštěva u van Gogha
- » Šíření Historie scholastiky v Čechách
- » 3 otázky pro Petra Comestora
- » Bohumil Hrabal a brněnské Židenice

stavěn před jiný problém. Neměl z čeho vybírat nebo si z finančních důvodů knihu dovolit nemohl. O osudu jedné ze středověkých učebnic se dočtete na stránkách tohoto čísla Literky, především v textu Jindry Pavelkové. Ty, kteří mají zájem dozvědět se více o spisu s názvem Historia scholastica, zveme na výstavu Comestor, otec Tří králů – Šíření Historie scholastiky v českých zemích.

Vydáme se také na návštěvu k van Goghovi prostřednictvím článku Petry Křivové a téměř po roce nahlédneme do stránek naší návštěvní knihy. V rubrice Hledáme zamíříme do Židenic, které se mimo jiné pojí se jménem Bohumila Hrabala, k jehož výročí narození připravujeme další výstavu. Ale o tom více v příštím, březnovém čísle Literky.

Vaše

Romana Macháčková

Verše měsíce

ú n o r a

Jakub Deml

Zimní odpoledne

Chápajíc bezmeznost tohoto opuštění,
tulí se jiní k velkým hrudám,
aby se u nich zahrálo.

Některá (nejen) literární výročí měsíce února 2009

10. 2. 1961

zemřel v Třebíči básník, prozaik, překladatel z němčiny a latiny, publicista a vydavatel knih Jakub Deml (*Šlépěje, Zapomenuté světlo*). Demla velmi ovlivnilo celoživotní přátelství s Otokarem Březinou, s nímž se seznámil již za gymnaziálních studií v Třebíči. V Brně navštěvoval katolický bohoslovecký seminář a po vysvěcení roku 1902 působil jako kněz na různých místech Moravy až do roku 1909, kdy byl brněnskou konzistoří vyloučen z duchovní správy. Za působení v Babicích se seznámil s J. Florianem a v letech 1904 – 11 se podílel na vydávání a překladech Florianových knih a sborníků.

11. 2. 1905

se v Kopřivnici narodil český malíř a ilustrátor Zdeněk Burian. Pocházel z rodiny kopřivnického stavitele. V patnácti letech byl přijat přímo do druhého ročníku na Akademii výtvarných umění v Praze. Kreslil pro časopis *Širým světem* i *Humoristické listy*. Český čtenář zná jeho ilustrace dobrodružných děl (K. Maye, J. Verna, J. Londona, J. Foglara a E. Štorcha). Od 30. let 20. století spolupracoval s paleontologem Josefem Augustou a antropologem Vojtěchem Fetterem. Burian je považován za nejvýznamnějšího ilustrátora knih o pravěku ve světě.

Nejblíže akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

3. února v 16 hodin, vernisáž výstavy *Comestor, otec Tří králů (Šíření Comestorovy Historie scholastiky po českých zemích)*

Představení významné středověké učebnice církevních dějin, jejíž rukopis je uchován i v klášterní benediktinské knihovně. Výstava potrvá od 3. února do 1. března.

11. února, seminář *tvůrčího psaní Krocení literární múzy*

V divadelním studiu Dialog II (3. patro Staré radnice, Mečová 5/7, Brno). Pro žáky ve věku od 12 do 15 let (od 9.30 do 10.30 hod.) a pro studenty ve věku od 16 do 19 let (od 11.00 do 12.00 hod.).

Seminář Krocení literární múzy je doprovodným programem k soutěži Skrytá paměť Moravy. V průběhu měsíce února bude seminář probíhat také v následujících městech: Hodonín, Znojmo, Nový Jičín, Vsetín, Přerov, Zlín, Třebíč a Jihlava. Termíny a místa konání jednotlivých seminářů najdete na webových stránkách Muzea Brněnska www.muzeumbrnenska.cz.

LISTUJEME V KNIZE NÁVŠTĚV

Ďakujeme, dýchá to tady životem. Výklad a přístup k návštěvě je skvělý.

Český spolek z Bratislavy

Děkujeme za nádhernou prohlídku kláštera a muzea, myslíme, že muzeum má všechny předpoklady se stát nejlepším muzeem knihy v ČR. Jsme velice rádi, že toto muzeum vzniklo a přejeme si, aby dostalo dost peněz pro další rekonstrukci klášterní budovy.

*Ruští bohémisté prof. J.P.Melnikov a jeho choť
Anna (Ruská akademie věd, Moskva)*

Moc se to tu nám líbilo, jsme moc spokojeni a někdy se sem zase vrátíme!

ZŠ JUDr. Josefa Mareše, Znojmo

NÁVŠTĚVA U VAN GOGHA

V neděli 29. listopadu 2008 jsme společně s kolegy Ivanem Zálešákem, Romanou Macháčkovou a Jindrou Pavelkovou vyrazili na velkou výstavu Vincenta van Gogha do vídeňské Albertiny. Časné zrána jsme vyjeli k Vídni. Cesta samotná uběhla velmi rychle. Ovšem než jsme našli volné parkovací místo, museli jsme podniknout menší okružní jízdu středem města. Zabalení do teplých bund a čepic jsme své kroky namířili přes katedrálu sv. Štěpána k Albertině. Jak se ukázalo, nápad navštívit zmíněnou výstavu mělo hodně lidí, proto nám nezbylo nic jiného, než si stoupnout do fronty, nejprve na šatnu a potom na lístky. Konečně jsme vešli do výstavních sálů.

Na výstavu kurátoři shromáždili díla z celého tvůrčího období tohoto významného malíře z mnoha světových muzeí i soukromých sbírek. První část expozice tvořily poměrně málo známé kresby, následně jsme již mohli obdivovat obrazy hýřící barvami, ze kterých na nás dýchala poklidná atmosféra nizozemských vesniček, hravé Paříže či slunečné Provence.

Jako muzejníci jsme si všímali nejen námětů, barevnosti a krásy vystavených děl, ale také přízemnějších věcí, jako zavěšení obrazů, velikosti a umístění popisek či možnosti se posadit. Albertina prošla zkouškou na jedničku (i když drobné nedostatky by se našly). Proto se už teď těším, čím mne Albertina překvapí příště.

Petra Křivová se pustila do průzkumu muzejní činnosti nejen v ostatních muzeích, ale také teoreticky, dalším studiem. Na základě nově získaných vědomostí aktivně vymýšlí změny u nás, v Památníku.

Šíření Historie scholastiky v českých zemích

Únorová výstava je v Památníku písemnictví na Moravě věnována významné středověké učebnici církevních dějin, jejíž rukopis a část dalšího rukopisu tohoto díla jsou dochovány v rajhradské klášterní knihovně. Spis nazývaný *Historia scholastica* je nejvýznamnějším dílem Petra Comestora, věhlasného středověkého teologa a kancléře pařížské univerzity původem z Troyes, který ji sepsal mezi lety 1169-1173. Přídomek Comestor získal Petr díky svému všeobecnému vzdělání a širokému rozhledu a také díky nebývalému shromažďování vědomostí a výkladů.

Dnes bychom mohli jeho práci označit jako Dějepis pro školy či biblický dějepis (dějprava). Jedná se totiž o soubor biblických dějin a o výňatky z církevních Otců a starověkých dějepisců. Spis byl přepisován v mnoha klášterních písařských dílnách a postupem času byl rovněž používán ve školách po celém tehdejším křesťanském světě. Comestor se při psaní pevně držel biblického textu a všechny biblické příběhy zjednodušeně převyprávěl.

Původní latinský text spisu byl v následujících staletích přeložen do francouzštiny, němčiny, holandštiny a portugalštiny. Do češtiny byla kniha přeložena již kolem roku 1400 a zřejmě se tak stalo pro potřeby Emauzského kláštera v Praze. Nejstarší staročeské zlomky tohoto spisu jsou psány charvátskou hranatou hlaholicí. Po zničení benediktinského kláštera v Emauzích byl staroslověnský rukopis *Historie scholastiky* převezzen patrně do jižních Čech a tam zřejmě roztrhán a použit na vazby starých tisků.

Ještě před vytvořením českého překladu se na našem území *Historie scholastica* šířila v latinské podobě. Opisována byla především pro potřeby výuky v klášterních skriptoriích již na konci 12. a po celé 13. století a posléze ve 14. a 15. století patrně i v městských školách. S vynálezem knihtisku samozřejmě šíření spisu nekončí, *Historii scholasticu* je možno nalézt i mezi prvotisky a ranými tisky 16. století.

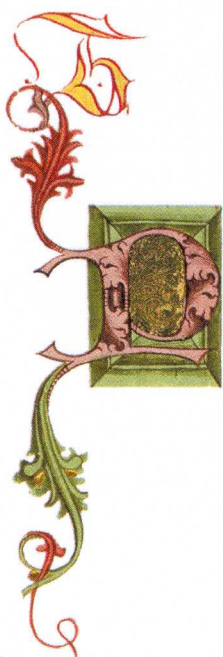

3 OTÁZKY pro

Petra Comestora

Pane Comestore, můžete se nám představit?

Moje pravé jméno je Petr z Troyes. Přezdívku Comestor nebo také Manducator (Žrout) jsem si vysloužil údajně díky velkému množství přečtených knih. Poněkud zvláštní, nemyslíte? Copak ostatní lidé nečtou? Narodil jsem se ve zmiňovaném francouzském městě asi ve druhém roce pontifikátu Paschala II. (1100). Od léta páně 1145 jsem po

dobu čtyř semestrů působil jako děkan při chrámu sv. Petra v Troyes, roky jsem zastával funkci kancléře pařížské katedrální školy. V roce volby Jindřicha, syna císaře Fridricha Barbarossy za krále německého, kdy Itálii postihlo zemětřesení (1169), mne přijali do řádu bratři augustiniáni kláštera u sv. Viktora v Paříži.

Vaše nejznámější dílo *Historia scholastica* je populární v řadě zemí. Jaký byl původní záměr jeho vzniku?

Mne samotného úspěch této knihy překvapil. Hlavní snahou při přípravě *Historie scholastiky* bylo přiblížit rozsáhlou a v době vzniku tohoto rukopisu finančně nákladnou Bibli všem, kteří měli zájem ji studovat. *Historia scholastica* podává poučení o biblických příbězích na základě epických částí bible. Považoval jsem za užitečné doplnit je i drobnými poučeními geografickými, teologicko-filozofickými a reáliemi. Čerpal jsem především z Josefa Flavia (*Ut dicit Josephus*) a také z některých starořeckých filozofů, např. Aristotela. Poznámky, přídávky ze světových dějin světských, římských, řeckých a orientálních najdete pod názvem „*Incidentia*“,

obsahující také informace o osobách, dějích a událostech časově spadajících do dob biblických vyprávění.

Představte si, že se píše rok 2009. Myslíte, že o Vaše dílo bude stále zájem?

Sibyla ze Sáby mluvila o konci světa ve velkém rozmezí. Snad by v té době mohl svět ještě existovat. Ale věřím, že pokud nebude zájem o mou *Historii scholastiku*, tak o biblické učení určitě.

*K dalším dílům Petra Comestora, významného středověkého pařížského kanovníka a učitele teologie, patří *Sententiae de sacramentis* (*Sentence o svátostech*), kolem 150 kázání a komentáře k evangeliím a ke komentáři k žalmům od Petra Lombardského.*

HLEDÁME - dobové fotografie Židenic

Brněnská část Židenice je rodným místem řady slavných osobností, mezi které nepochybně patří jeden z nejvýznamnějších českých spisovatelů, Bohumil Hrabal (1914–1997).

Bohumil Hrabal přišel na svět 28. března 1914, v domku č. 47 na Balbínově ulici, kde strávil první tři roky svého života u babičky a dědečka, Kateřiny a Tomáše Kiliánových. Z Brna se s rodiči přestěhoval roku 1917 do Polné, později do Nymburka, ovšem do Židenic se vrátil na nějaký čas zpět. 1. září 1925 nastoupil do primy Českého gymnázia v Brně (dnešní Gymnázium Brno, třída Kapitána Jaroše 14). Jako student na Balbínce strávil pouhý rok, protože hned v prvním školním roce propadl a primu si zopakoval pod dohledem rodičů na Státní reálce v Nymburce. Do brněnských Židenic se však mnoho let vracel na každé letní prázdniny a vzpomínky na dobu strávenou v Židenicích se objevují v řadě jeho textů.

Vzhledem k připravované výstavě Bohumil Hrabal a Brno v Památníku písemnictví na Moravě, která bude otevřena na konci března, se obracíme nejen na obyvatele Brna - Židenic s prosbou o zapůjčení rodinných dobových fotografií obyvatel Židenic z let 1900 - 1940. Zejména máme zájem o fotografie ulic Balbínova, Kosmákova a Staré osady.

Uvítáme také další dochované materiály a svědectví o osobě Bohumila Hrabala, např. korespondenci, vzpomínky pamětníků ale i dobové fotografie ze spisovatelova dětství a mládí. Protože byl Hrabal velkým fanouškem SK Židenice, hledáme také fotografie tohoto fotbalového týmu z 20. a 30. let minulého století.

PODĚKOVÁNÍ:

*Do knihovny Muzea Brněnska díky daru pana Jana Šabaty přibyla další samizdatová vydání: Kantůrková E.: Pán věže, 1979; Kotrlá, Iva: Února, 1979; Uhde, M.: Hra na holuba, 1974; Šiktanc, K.: Tanec smrti aneb ještě Pámbu neumřel, 1974; Šiktanc, K.: Pro pět ran blázna krále, 1978; Škvorecký, J.: Příběh inženýra lidských duší, 1977.
Panu Šabatovi děkujeme!*

Vydává Muzeum Brněnska,
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136

e-mail: pamatnik.rajhrad@quick.cz

www.muzeumbrnenska.cz

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Jindra Pavelková, Andrea Vítová, Romana Macháčková

Vychází desetkrát ročně, číslo 2, ročník 3.